

■
II. ULUSLARARASI HACI BAYRAM-I VELÎ SEMPOZYUMU
3-4 MAYIS 2017, ANKARA

Yrd. Doç. Dr.

ÖNCEL DEMİRDAŞ

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Kuruluş ve kurtuluş şehri olan Ankara, pek çok manevî mimarın yetiştiği önemli bir merkezdir. Aynı zamanda Ankara, ahilik teşkilatının Anadolu'daki merkez şehirlerinden biridir. Ahilikle birlikte Halvetî, Bayramî, Rifâî, Mevlevî Bektaşî tarikatları başta olmak üzere birçok tarikatında müesseseseleşip irşad faaliyetlerini etkili bir şekilde yaptığı bir bölge olmuştur. Anadolu topraklarında doğup büyüyen, bir Türk mutasavvıfı tarafından kurulmuş ilk tarikat olan Bayramiyye'nin pîri Hacı Bayrâm-ı Velî (ö.833/1430), XIV. yüzyılın ilk yarısında Orhan Gazi döneminde Ankara'da doğdu. Doğum tarihi ihtilaflıdır. Kaynaklarda milâdî 1352/53, 1339, 1257 tarihleri verilmektedir.¹ Asıl adı Numan'dır. Şeyh Somuncu Baba (öl.815/1442) ile Kurban Bayramı'nda tanışması ve çok mütevazı olması sebebiyle Bayram adını almış ve bu adla ün yapmıştır.

Hacı Bayram-ı Velî yaşadığı döneme ve daha sonraki dönemlere tesirler bırakmıştır. Kendisi müderris ve ahî teşkilatına mensup bir şahsiyettir. Ahîlik geleneği, Türk kültürünün özünde var olan önemli sivil toplum teşkilatlarından biridir. Hacı Bayram-ı Velî, Ahîliğin etkin olduğu şehirlerden biri olan Ankara'da yetişmiş ve Kara Medrese'de müderrislik görevinde bulunmuştur. Tasavvufa intisab edene kadar müderrislik görevinde bulunduğu kaydedilmektedir. Bu durum kaynaklarda şu şekilde geçmektedir. "Ulûm-ı akliyye ve fûnûn-i şer'iyyeye iştigal-i tâm ile meşgul olup temehhür" eyledikten sonra tasavvufa intisaba kadar müderrislik yaptı.² Somuncu Baba'dan aldığı ışığı dünyanın pek çok coğrafyasına yaymaya muvaffak olmuş, hayatı boyunca "el emeği ile geçinme" prensibini hayat düsturu edinmiş önemli mutasavvıftır. Hacı Bayram-ı Velî müderrisliğinin yanına tasavvuf terbiyesini de ekleyince fikirlerini ve teşekkül ettiği irfan anlayışı çerçevesinde irşad faaliyetlerini daha geniş kitlelere ulaştırması kolay olmuştur. Anadolu'da halk arasında birliğin sağlanmasında önemli bir rol üstlenmiştir.

Miladi XIV-XV. asırlarda yaşamış ve Hacı Bayram lakabıyla meş-

¹ Osmânzâde Hüseyin Vassaf, *Sefine-i Evliya*, Haz.: Mehmet Akkuş-Ali Yılmaz, Kitabevi, İstanbul 2006, c. II, s. 434-435; Fuat Bayramoğlu, *Hacı Bayram-ı Velî*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1989, c. I, s. 12; Ethem Cebecioğlu, *Hacı Bayram Velî ve Tasavvuf Anlayışı*, Muradiye Kültür Vakfı Yay., Ankara 1994, s. 107.

² Cebecioğlu, *age.*, s. 110.

hur olmuş bir mutasavvıftır. O, Anadolu topraklarında doğup büyüyen ve kendi adına nispetle Bayrâmîlik olarak isimlendirilen Türk tasavvuf ekolünün kurucusudur. Vefatından sonra bu tasavvuf ekolü, onun yetiştirdiği otuz civarındaki halifeleri tarafından devam ettirilmiştir. Bayramîlik, kendisinde sesli ve sessiz (hafî ve cehrî) zikri toplamıştır. Sesli zikri Halvetîlikten, sessiz zikri de Nakşîlikten aldığı kabul edilir. İhtiyârî ölümle zevk edilen vahdet-i vücûd telakisi, Bayramîliğin fikrî alandaki en önemli özelliğidir. Ayrıca Hacı Bayram-ı Velî'nin şiirlerinde “bilmek”, “bulmak” ve “olmak” şeklinde ifade ettiği irfan anlayışı çerçevesinde, her fiilin fâilinin, her sıfatın mevsûfunun Allah olduğu ve Allah'tan başka gerçek varlık bulunmadığı şeklinde özetlenen tevhîd anlayışına da çok önem verilmektedir. Tevhîd-i e'fâl (fiillerin birlenmesi), tevhîd-i sıfât (sıfatların birlenmesi) ve tevhîd-i zât (zâtın birlenmesi) olarak kategorize edilen tevhid mertebelerini benimsemiştir. Tarikatın esasları; cezbe, muhabbet ve sırr-ı ilâhidir.

Bayramîlik, dünya hayatında kimseye yük olmamayı, alın teriyle kazancı esas alan bir tarikattır. Tasavvufî eğitimde birçok sûfî “El kârda gönül yârda” ilkesi çerçevesinde bir zühd hayatı yaşamıştır. Aynı şekilde Hacı Bayram-ı Velî de bu ilkeyi benimsemiş, müridleriyle beraber tarlada çalışmış ve Ankara'da geçimini ziraatla sağlamıştır. Bayramîlik ekolünde mürid sadece kendi geçimini temin etmekle yetinmez, aynı zamanda başkasının da geçim zorlukları karşısında yardımına koşmayı vazife olarak kabul eder. Bundan dolayı Hacı Bayram, mübarek üç aylarda halktan zekât toplayıp fukaraya yardım eder, onların derdiyle dertlenir, haliyle de hâllenirdi. Onun bu şekildeki davranışını nefsi kınamaya yönelik bir tutum olarak kabul edilebilir. Böylece topluma hizmeti esas alan aktif, aksiyoner bir tasavvuf anlayışı geliştirmiştir.

Hacı Bayram-ı Velî, gönüllere Allah ve Rasûlünün sevgisini yerleştirmek için çaba sarf etmiş, âlimler ile sûfileri, medrese ile tekkeyi yakınlaştırmak için uğraşmış bir gönül eridir. Onun ismine izafe edilerek kurulan Ankara'da teşekkül eden Bayramîlik, birçok bölgeye yayılmış ve etkili olmuş bir tarikattır. Sevenleri ile devam eden bu tasavvuf ve maneviyat yolu tarih içinde önemli roller üstlenmişlerdir. İslamiyet'in yayılması için çalışmaktan fakir fukaranın doyurulmasına,

bid'atlarla mücâdeleden İslâmî ilimlere katkıya, halk arasında barışı tesis etmeye varıncaya kadar çok geniş bir sahada etkinlik göstermiştir. Hacı Bayram-ı Velî, maneviyata aşırı düşkün bir mutasavvıf olmanın yanı sıra, hayatın pratik ve yaşanılır gerçeğine kolayca uyum sağlayabilen, dünyayı ihmal etmeyen, müridlerini son derece disiplinli yetiştiren bir şahsiyettir.

Hacı Bayram-ı Velî, Yunus Emre tarzında ilâhiler yazmıştır. Onun Meşhur ilâhilerinden biri şöyledir:

*“Çalab’ım bir şâr yaratmış iki cihan aresinde,
Bakıcak didâr görünür ol şârın kenâresinde
Nâgihan ol şâra vardım, ol şârı yapılır gördüm
Ben dahi bile yapıldım taş u toprak aresinde.”³*

Bu büyük zâtın fikir dünyası, tesir sahası ve tasavvuf tarihine yaptığı katkılarının ele alındığı, Cumhurbaşkanlığımızın himayesinde Kalem Vakfı tarafından organize edilen ve Ankara Kalkınma Ajansı, Tika, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara Büyükşehir Belediyesi, TOBB, Hayder, Anadolu Ajansı, TRT, TDK, Hisar, Müsiad, Muradiye Mezunlar Derneği ve pek çok kurum ve kuruluşun da destek verdiği “II. Uluslararası Hacı Bayram-ı Velî Sempozyumu”, 03-04 Mayıs 2017 tarihleri arasında Ankara’da tertip edildi. Sempozyumda, Türkiye’de tasavvuf alanındaki uzmanların yanı sıra Mısır, Azerbaycan, Fas, Karadağ ve Bosna Hersek gibi çeşitli ülkelerdeki üniversitelerden de çok sayıda bilim adamı tebliğ sundu. İkincisi düzenlenen bu uluslararası sempozyumun konularına Hacı Bayram-ı Velî ve Bayramîlik ekolünün yanı sıra Ankara’nın manevî coğrafyası ve manevî şahsiyetleri de ilave edilmiştir. 3 Mayıs Çarşamba günü protokol konuşmaları ile başlayan sempozyumun açılış oturumunda Yrd. Doç. Dr. Mustafa Tatcı’nın “Ankara’nın Kalbinde Yaşayan Bir Eren Hacı Bayram-ı Velî” konulu sempozyum açılış konuşması dikkat çekiciydi. Hacı Bayram Velî ile ilgili olarak film veya dizi farklı projelerin geliştirilmesi gerektiğini, bu gibi etkinliklerin Hacı Bayram-ı Velî’nin daha çok tanınmasına ve fikirlerinin yaşatılmasına katkı sunacağını söyledi.

Sempozyumun birinci gününde sekiz oturumda otuz altı tebliğ su-

³ Bayramoğlu, *age.*, c. II, s. 231.

muldu. Hacı Bayram-ı Velî'nin düşünce ve fikir dünyasının ele alındığı birinci oturumda Prof. Dr. İsa Çelik “Bir Zirve Öyküsü: XIV-XV. Asırlarda Anadolu’da Tasavvuf ve Tarikatlara Hacı Bayram-ı Velî Merkezli Genel Bir Bakış”, Prof. Dr. Ethem Cebecioğlu “Hacı Bayram-ı Velî’de “Mürîd” Kavramının Amelî Eğitim Açısından Değeri”, Yrd. Doç. Dr. Hamdi Kızıler “Hacı Bayram Velî’de Marifetullah Düşüncesi”, Yrd. Doç. Dr. Halim Gül “Hacı Bayram-ı Velî’nin Düşüncesinde İnsan-ı Kâmil”, Yrd. Doç. Dr. Öncel Demirdaş “Hacı Bayram-ı Velî’de Dünya Algısı” konulu bildirimleri sundular. Bu bölümde Hacı Bayram-ı Velî’nin hayat serüveni, tasavvufî şahsiyeti, Bayramiyye’nin teşekkülü ve tarihçesi genel hatlarıyla dile getirildi. Özellikle Hacı Bayram-ı Velî’nin yetiştirmeyi gaye edindiği İslam insanı, bir başka deyişle Kur’an insanı bağlamında müridin vasıfları, müridin kalbinden mal ve dünya sevgisinin çıkarılması ortaya konurken bu anlayışın dünyanın tamamen terkedilip uzlete çekilme şeklinde anlaşılması gerektiğine de dikkat çekilmesi, tasavvufî düşüncedeki dünya algısının doğru anlaşılması açısından büyük önem arz etmektedir.

Hacı Bayram-ı Velî’nin şiir ve menkıbelerinde eğitim ve nasihat konularının ele alındığı ikinci oturumda, Cafer Durmuş “Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Hacı Bayrâm-ı Velî Dergâhı Vakfı’nda Yapılan Görev (Cihet) Tevcihlerinin Değerlendirilmesi”, Yrd. Doç. Dr. Süleyman Narol “Hacı Bayram-ı Velî’nin Nasihatlerinin Kur’ânî Temelleri”, Yrd. Doç. Dr. Muhammed Ali Yazıbaşı, Araştırma Görevlisi Vahdeddin Şimşek “Hacı Bayram Veli’nin Şiir ve Menkıbelerinde Değer Eğitimi, Abdulkerim Erdoğan “Şehr-i Bayram Ankara” konulu bildirimleri sundular. *“Bilmek istersen seni, can içre ara cam. Geç camından bul am, sen seni bil, sen seni”*⁴ şiirinde, Hacı Bayram-ı Velî’nin insanın öncelikle canını yani kendisini tanıması gerektiğine vurgu yapılması önemlidir.

Hacı Bayram-ı Velî’nin siyasilerle münasebetinin, halifesi Akşemseddin’in biyografisinin, “İlâhî Zikir” şiirinin ve Hacı Bayram Camisinin süslemelerinin ele alındığı üçüncü oturumda, Prof. Dr. Seyfettin Erşahin “Devlet-Dergâh İlişkileri: Hacı Bayram Veli Dergâhı-

⁴ Bayramoğlu, *age.*, c. II, s. 233.

Akkoyunlu Devleti İlişkileri Örneği”, Yrd. Doç. Dr. Muhammed Ali Yıldız “Tuhfetü’l Mücâhidin ve Behçetü’z-Zakirin’deki Hacı Bayram Veli ve Meşhur Halifesi Akşemseddin Hazretlerinin Biyografileri İle İlgili Bölümlerin Latinizesi ve Kısa Bir Değerlendirmesi”, Yrd. Doç. Dr. Sıtkı Nazik “Hacı Bayram-ı Velî’ye Ait “İlâhî Zikir” Adlı Şiirin Yapısal Yönden Değerlendirilmesi”, Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Demir, Öğr. Gör. Tunay Karakök “Bir Bizans İmparatoru İle Hacı Bayram-ı Velî’nin Münasebetleri Üzerine”, Dr. Duygu İlkhan Söylemez “Hacı Bayram-ı Veli Camisi Minber ve Mihrap Süslemeleri” başlıklı bildirimleri sundular. 15. Yüzyıl Orta Doğusunda imparatorluk aşamasında olan Akkoyunlu Devleti’nin Hacı Bayram Velî Dergâhı ile iyi ilişkiler kurduğu ve Bayramilere saygı gösterdikleri, Hacı Bayram-ı Velî ile II. Manuel Palaiologos arasındaki münasebetler üzerine yapılan tespitler dile getirildi.

Osmanlı Devlet Teşkilatı’ndaki Bayramiyye mensupları, Erdebil Tekkesi, Hacı Bayram Veli ve Somuncu Baba konusunun ele alındığı dördüncü oturumda, Prof. Dr. Ahmet Taşgın, Doç. Dr. Sultan Murat Abzhalov, Saltanat Assanova “Erdebil Tekkesinin Rum’daki Temsilcilerinden Hacı Bayram Veli ve Erdebil Tekkesinde Ayrışma”, Yrd. Doç. Dr. Ramazan Ata “Osmanlıya Karşı Hacı Bayram Veli ve Somuncu Baba’nın Tutumu”, Yrd. Doç. Dr. Arif Demir “Hacı Bayram-ı Veli Dönemi Müzikal Hareketlilikte Padişah/Devlet Etkisi”, Yrd. Doç. Dr. M. Salim Güven “Osmanlı Devlet Teşkilatında Görev Yapmış Bayramiyye Mensupları”, Emre Çalışkan “Hacı Bayram Veli ve Bayramiliğin Osmanlı İmparatorluğu’nda Siyaset ve Devlet Yönetimine Etkisi” başlıklı bildirimleri sundular. Erdebil Tekkesi’nde yaşanan değişime ve değişim sürecinde Hacı Bayram-ı Velî’nin konumu ve rolüne değinildi.

Hacı Bayram-ı Velî’nin çadır menkıbesi bağlamında müridin imtihanı, şüirlerindeki tevhid akidesi, mâ’rifet-i nefis ve diğer konuların ele alındığı beşinci oturumda; Prof. Dr. Necdet Tosun “Hacı Bayram Velî’nin Çadır Menkıbesi ve Tasavvufta Müridin İmtihan Edilmesi Meselesi”, Prof. Dr. Muhittin Eliaçık “Şeyhülislâm Seyyid Feyzullah Efendi’nin Hacı Bayram-ı Velî’nin Bir Nutkuna Yazdığı Şerh Risalesi”, Doç. Dr. Süleyman Solmaz “Eşrefoğlu Rûmî’nin Şiirlerinde

Tevhid Akidesi”, Yrd. Doç. Dr. Musa Kaval “Hacı Bayram Veli’nin Şiirlerinde Mâ’rifet-i Nefs Felsefesi’nden Vuslat’a Seyir”, Yrd. Doç. Dr. Adem Çatak “Hacı Bayram Veli’nin Hulefasından Şeyhî ve Şeyhî Bibliyografyası” başlıklı bildirimleri sundular. Bu bölümde manevî eğitim kurumları olan tekkelerin zamanla büyüyüp kurumsallaşmasıyla birlikte, bazı insanların dünyevî menfaat hesabıyla bu müesseseler gelmesinden dolayı şeyhlerin müridlerin samimiyetini ölçmek için onların çadır menkıbesindeki gibi imtihanlara tabi tuttuklarını ifade edilmesi dikkate değerdi. Bu imtihanlardan maksat ise müridin samimiyetini ölçmek, nefsin terbiye etmek, kabiliyet ve duygu dünyasını anlamak, nasihat ve ders çıkarmaktır.

Bayramiyye ekolünün Anadolu’ya etkisi ve diğer konuların ele alındığı altıncı oturumda Prof. Dr. Süleyman Derin “Hacı Bayram Veli’nin Damadı Eşrefoğlu’nda Nefsin Terbiye Metotları”, Prof. Dr. Kadir Özköse “Hâşimî Emir Osman’ın Varlık Tasavvuru”, Prof. Dr. Ahmet Cahid Haksever “Şeyhlikten Şahlığa Safevîlik ve 15. Yüzyıl Osmanlı Siyasetinde Tarikatlar”, Doç. Dr. Hurraman Qummatova “Hacı Bayram Velininin Şiirlerinde Haqqa Doğru Seyri-Sülukunun İlahî-Estetik Harmoniyası”, Doç. Dr. Vecihi Sönmez “Hacı Bayram Veli ve Bayramiyye Ekolünün Anadolu’ya Etkisi” başlıklı bildirimleri sundular. Eşrefoğlu Rûmi’ye, maneviyat yolu, her insanda bulunan nefs-i emmareyi terbiye etme yoludur. Nefs-i emmarenin terbiyesi ise; riyazet, dünya sevgisinin kalpten çıkarılması, tefekkür-i mevt, uzlet, zikir ve bir mürşid-i kâmilin terbiyesine girmek mümkündür. Bu hususlar manevî tekâmül için seyr u sülûk eğitimine giren sâlikin takip edeceği metodlardır.

Hacı Bayram-ı Veli ve Yunus Emre’nin Şiirleri ve diğer konuların ele alındığı yedinci oturumda Prof. Dr. Ali Erol “Dil Mûsikisi Açısından Hacı Bayram-ı Velî ve Yunus Emre’nin Şiirleri Arasında Karşılaştırmalı İnceleme”, Doç. Dr. İbrahim Işıtan “Hacı Bayram Veli’nin Sûfî Karakter Yapısı”, Yrd. Doç. Dr. Hafel Alyounes آق شمس الدين “ورساته في ذكر الله” başlıklı bildirimleri sundular.

Ankara Valisi Âbidin Paşa’nın Mesnevî Şerhi, Kaside-i Bürde Şerhi ve diğer konuların ele alındığı sekizinci oturumda Prof. Dr. Mehmet

Akkuş “Abidin Paşa ve Kaside-i Bürde Şerhi”, Prof. Dr. İsa Çelik, Yrd. Doç. Dr. Birol Yıldırım “Ankara Valisi Âbidin Paşa’nın Mesnevî Şerhi ve Tasavvufî Düşünceleri”, Yrd. Doç. Dr. Halit Boz “Rûhu’l-Beyân Tefsirinde Hacı Bayram Veli ve Takipçileri”, Araştırma Görevlisi Harun Alkan “Hacı Bayram-ı Velî’de Zikir” başlıklı bildirimleri sundular. Hacı Bayram-ı Velî, zikrin nasıl yapıldığına çok fazla önem vermediği, onun için önemli olanın şekilden ziyade mana olduğunun dile getirilmesi önemlidir. Yani seyr u sülûkte zikir müridin fitratına göre belirlenmiş ve müridlerin manevî olgunluğa erişmesi de bu metod çerçevesinde gerçekleşmiştir.

Sempozyumun ikinci gününde sekiz oturumda otuz altı tebliğ sunuldu. Eşrefoğlu Rumi’nin Müzekki’n-Nüfus’u, Muhyiddin Yavsî’nin yorumlarının ve Akşemseddin’in Hilafet İcâzetnâmesi’nin ele alındığı dokuzuncu oturumda, Prof. Dr. Abdurrezzak Tek “Bayramî Şeyhi Muhyiddin Yavsî’nin Şeyh Bedreddin’in Vâridât’ındaki Tartışmalı Konulara Getirdiği Yorumlar”, Yrd. Doç. Dr. Adem Çatak, Arş. Gör. Ahmet Vural “Akşemseddin’in Sühreverdîyye Tarikatından Almış Olduğu Hilafet İcâzetnâmesi (Metin-Tercüme-Tahlil)”, Arş. Gör. Yakup Pekdoğan “Nefsin Kusurları Aklın Düzgün Çalışmasına Tesir Eder mi? Eşrefoğlu Rumi’nin Müzekki’n-Nüfus İsimli Eseri Özelinde Bir Cevap Arama”, Ahmet Akbulut “Bayramî-Melâmîliğin Balkanlardaki İzleri” başlıklı tebliğleri sundular.

TBMM’deki Din Adamlarının Milli Mücadele’ye Katkıları, TBMM’nin Manevî Tasdiki ve diğer konuların ele alındığı onuncu oturumda Yrd. Doç. Dr. Bahattin Demirtaş “Ankara’daki Dini Çevrelerin ve TBMM’deki Din Adamlarının Milli Mücadele’ye Katkıları”, Aynur Celiova “XV-XVI. Yüzyıllar Türk Sufiliği”, Saida Dariyeva “Ankara’nın Manevi Coğrafyasında Orta Asya’lı Sufiler”, Hayati Bice “Şeyh Şerafeddin Dağıstanî ve TBMM’nin Manevî Tasdiki”, Dr. Sinan Demirtürk “Mefkûre Mecmuası Işığında Ankara” başlıklı tebliğleri sundular.

Hacı Bayram Veli Literatürü, fakr düşüncesi, Abdürrahim Karahisari ve nefis tezkiyesi konusunun ele alındığı on birinci oturumda Prof. Dr. Saffet Haliloviç “İslam’da Nefis Tezkiyesinin Önemi”, Prof. Dr. Cevdet Kılıç “Fakr Düşüncesinin Felsefi ve Tasavvufi Görünüm-

leri”, Doç. Dr. Kamil Sarıtaş “Akşemdeddin’in Halifesi Abdürrahim Karahisari’nin Tasavvuf Anlayışı”, Yrd. Doç. Dr. Erdoğan Köycü “Hacı Bayram Veli Literatürü” başlıklı tebliğleri sundular.

Ankara’nın manevî coğrafyasının ele alındığı on ikinci oturumda Prof. Dr. Erhan Yetik “İsmail Ankaravî’nin Hayatı, Eserleri ve Tasavvuf Anlayışı”, Prof. Dr. M. Mustafa Çakmaklıoğlu “İsmail Rusûhî Ankaravî’nin el-Hikemü’l-Münderice fi Şerhi’l-Münferice Adlı Şerhi ve Tasavvufî Muhtevası”, Yrd. Doç. Dr. Sevim Yılmaz “Abdülhakim Arvasî ve Tasavvuf Çizgisi” Yrd. Doç. Dr. İbrahim Baz “Ankara’nın Maneviyat Önderlerinden Abdülhakim Arvasî ve Bağlum” Prof. Dr. Vahit Göktaş “Ankara’nın Manevi Coğrafyası ve Dr. Münir Derman” başlıklı tebliğleri sundular.

Günümüz Dünyasında Hacı Bayram-ı Veli’yi anlama vb. konuların ele alındığı onüçüncü oturumda, Prof. Dr. Fatma Öztürk “Günümüz Dünyasında Hacı Bayram-ı Veli’yi Anlamak ve Ahilik Felsefesi”, Doç. Dr. Mustafa Özkan “Bayramiyye Tarikatı’nda Çalışma, Kazanma ve Tüketim Ahlakı”, Nasib Göyüşov “Bayramiyye ve Diğer Tasavvufî Mekteplerin Ortak Manevi-Kültürel Boyutları”, Prof. Dr. Bayram Dalkılıç “Hacı Bayram Veli’nin ‘Kendini Bilme’nin Sı(n)ırlarına İlişkin Öğütleri”, Yrd. Doç. Dr. Güldane Gündüzöz “Fütüvvetnâmelerde Örnek İnsan Modeli” başlıklı tebliğleri sundular.

Hacı Bayram-ı Veli’nin diğer mutasavvıflar olan ilişkisinin gündeme getirildiği ondördüncü oturumda, Prof. Dr. Mehmet Erdem “Molla Fenari’nin Hacı Bayram-ı Veli ile İlişkisi Üzerine Bir Etüt”, Doç. Dr. İhsan Çapçioğlu “Anadolu İrfan Geleneğinde Bir Arada Yaşamının Temel Değerleri: Hacı Bayram-ı Veli Örneği”, Yrd. Doç. Dr. Alparslan Kartal “Ebu’l-Hasan Harakanî İle Hacı Bayram-ı Veli Arasındaki İlişki ve Anadolu’nun İslamlaşmalarına Katkıları”, Aytac Abbasova “Ahmet Yesevi ve Hacı Bayram-ı Veli’nin Ortak Felsefesi”, Mahmut Dünder “Hacı Bayram-ı Veli’nin Tasavvufî Eğitim Anlayışı” başlıklı tebliğleri sundular.

Hacı Bayram-ı Veli’nin insan ve toplum anlayışının işlendiği onbeşinci oturumda Yrd. Doç. Dr. Nesim Sönmez “Hacı Bayram-ı Veli’nin Şiir ve Mektuplarında Dil ve Edebiyat”, Prof. Dr. Ejder Okumuş “Hacı Bayram-ı Veli, Şehir ve Toplumsal Değişim”, Doç. Dr.

Fidan Gasımova “Hacı Bayram Veli’nin Nasihatlarında İnsan ve Toplum”, Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Doğan “Hacı Bayram Veli’nin Allah Tasavvuru ve İnsana Bakışı” başlıklı bildirimleri sundular.

Mısır ve Fas’da tasavvuf, Melamîlik ve diğer konuların ele alındığı onaltıncı oturumda; Doç. Dr. Mustafa Erdoğan “Hacı Bayram-ı Veli’nin Torunlarından Şair Ahmed Nuri Baba ve Melamîlikle İlgili Görüşleri”, Dr. Şevket Özcan “Hacı Bayram-ı Velî Döneminde Bir Ankara Sufisi “Şeyh Ali Semerkandî”: Halk İnanç ve Uygulamaları Açısından Bir Bakış”, Dr. Mohamed Hilmi Abdelwahhab “Osmanlı Tarihi Boyunca Mısır’da Tasavvuf: Şahıslar ve Nazariyeler”, Lahmer Hamid “Batı İslâm Mirası Kitapları Çerçevesinde Mağriblilere Göre Tasavvuf İlminin İnşası” başlıklı bildirimleri sundular.

Sempozyum, oturum başkanlığını Prof. Dr. Ramazan Muslu’nun yaptığı değerlendirme ve kapanış bölümüyle sona erdi. Bu oturumda, Prof. Dr. Sevgi Kurtulmuş, Prof. Dr. Ahmet Nedim Serinsu ve Bosnalı Prof. Dr. Safwet Haliloviç, sempozyum programının işleyişi ve sunulan tebliğlerle ilgili değerlendirmelerde bulundular. Tarihimizdeki yıldız şahsiyetleri ve onların irfan anlayışını tekrar keşfetmek, gençliğimize tanıtmak ve günümüze ışık tutmak için bu tür sempozyumlar vb. organizasyonların faydasına vurgu yapıldı. Cumhurbaşkanlığımızın himayesinde Kalem Vakfı öncülüğünde icra edilen II. Uluslararası Hacı Bayram-ı Veli Sempozyumunun konu başlıklarının bir yıl önce gerçekleştirilen sempozyuma nazaran daha geniş tutulduğu vurgulandı. İslam dünyasının mezhebî ve etnik çatışmalara sürüklenmek istendiği günümüzde birlik berberliğe ve Anadolu irfanının kuşatıcılığına, hoşgörü ruhuna her zamankinden daha fazla muhtaç olduğunun önemine dikkat çekildi. Hacı Bayram-ı Veli fikirlerinin ve kendi adına nispetle teşekkül eden Bayramiyye ekolünün irfan anlayışının önemi vurgulandı. Hacı Bayram-ı Veli’nin müridlerini “el emeğiyle geçinmeye” ve sanata yönlendirmesinin önemli olduğu belirtildi. Ayrıca kendisinin müderrislik görevinde bulunması dolayısıyla bilim ve tasavvufu birleştirmeye muvaffak olmuş bir sûfi olduğuna dikkat çekildi. Sempozyumun düzenlenmesine katkı sağlayan kuruluşlara, sempozyum düzenleme kuruluna, sekreteryaya, sempozyuma katılan akademisyenlere, izleyicilere, kısaca organizasyonun gerçekleşmesinde emeği

geçen herkese teşekkür edildi. Hacı Bayram-ı Velî Sempozyumu'nun üçüncüsünün düzenlenmesi hususunda fikir beyan edildi.

Hacı Bayram-ı Velî Hazretlerinin yâd edilmesi ve Bayramîlik ekolünün teorik ve pratik boyutunun kültür ve gönül dünyamıza sunulması adına bu sempozyumu tertib eden kalem Vakfına ve diğer kuruluşlara teşekkür ediyoruz. Sempozyumda sunulan tebliğler, Bildiriler Kitabı olarak iki cilt halinde Kalem Neşriyat tarafından yayınlandı. Bu kitaplar, Hacı Bayram- ı Velî ve Ankara'nın manevî iklimi ilgili araştırmada başvurulacak kaynaklardan biri olacaktır.